

تهدیدهای منطقه‌ای ایران در سال ۱۳۹۶

تدوین: مهدی شاپوری*

اشاره:

پژوهشکده مطالعات راهبردی در راستای یکی از مهم‌ترین اهداف و وظایف خود، یعنی بررسی مسائل و چالش‌های امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، نشست‌های را با عنوان «بررسی تهدیدات جمهوری اسلامی ایران در غرب آسیا در سال ۱۳۹۶» به روش طوفان فکری و با بهره‌گیری از نظرات جمعی از نخبگان مطالعات راهبردی (ترکیبی از اعضای علمی پژوهشکده و کارشناسانی از مراکز و نهادهای دیگر) برگزار کرد. در این نشست، پنج تهدید اصلی احتمالی امنیت ملی ایران در منطقه در سال آینده شناسایی و از جنبه‌های مختلف مورد بحث و بررسی قرار گرفت. در این نوشتار، ارزیابی کلی از مباحث این نشست ارائه می‌شود.

مقدمه

طوفان فکری یکی از روش‌های بررسی مسائل یک حوزه یا چند حوزه مرتبط به هم است که در آن تلاش می‌شود با بهره‌گیری از نظرات نخبگان آن حوزه یا حوزه‌ها، ارزیابی دقیق‌تر و عمیق‌تری از وضعیت موجود یا وضعیت مطلوب در قالب طرح دیدگاه‌های مختلف ارائه شود. در واقع، در این روش، نخبگان با طرح دیدگاه‌های خویش درباره یک موضوع یا چند موضوع مرتبط به هم، ابعاد مختلف و جزئیات آن را مورد بحث قرار می‌دهند که خروجی آن می‌تواند مبنای سناریو یا تصمیم‌گیری درباره آن موضوع یا موضوعات قرار گیرد. پژوهشکده مطالعات راهبردی یکی از مراکز پیشرو در استفاده از چنین روشی در

حوزه مسائل راهبردی و به‌ویژه بحث‌های مرتبط با منافع و امنیت ملی ایران است. در سال‌های اخیر، پژوهشکده در ماه‌های پایانی سال با استفاده از روش طوفان فکری، ضمن بررسی وضعیت امنیت ملی ایران، تلاش کرده است تهدیدها و فرصت‌های احتمالی این حوزه در سال پیش‌رو را احصاء و مورد بررسی قرار دهد که نتیجه آن نیز مورد استقبال نخبگان و مراکز فکری و اجرایی قرار گرفته است. پیرو همین سنت، در اواخر بهمن ۱۳۹۵ نشست‌های با عنوان «بررسی تهدیدات و فرصت‌های جمهوری اسلامی ایران در محیط غرب آسیا در سال ۱۳۹۶» در محل پژوهشکده مطالعات راهبردی برگزار شد که در آن، جمعی از نخبگان مطالعات راهبردی به‌خصوص کارشناسان مسائل

* عضو هیئت علمی پژوهشکده مطالعات راهبردی

غرب آسیا (شامل برخی از اعضای علمی پژوهشکده مطالعات راهبردی و بعضی از مراکز و نهادهای دیگر) به بررسی و ارزیابی وضعیت تهدیدها و فرصت‌های جمهوری اسلامی ایران در محیط غرب آسیا پرداختند. در نهایت بر اساس فراوانی گزینه‌های مطرح‌شده توسط شرکت‌کنندگان در نشست، پنج تهدید اصلی برای امنیت ملی ایران در محیط غرب آسیا در سال ۱۳۹۶ احصاء و از زوایا و جنبه‌های مختلف مورد بحث و بررسی قرار گرفت.

تهدیدهای منطقه‌ای امنیت ملی ایران

بر اساس ترکیبی از روندمحوری و رویدادمحوری، شرکت‌کنندگان در نشست، در ابتدای جلسه و به درخواست رئیس جلسه هر کدام پنج تهدید احتمالی پیش‌روی ایران در منطقه غرب آسیا در سال ۱۳۹۶ را که از نظرشان مهم‌ترین تهدید امنیت ملی کشورمان در سال پیش‌رو خواهند بود، مشخص کردند. بر این اساس، طیفی از تهدیدات شناسایی شد. البته برخی از گزینه‌های مطرح‌شده به عنوان تهدید احتمالی پیش‌روی ایران در غرب آسیا در سال ۱۳۹۶ توسط شرکت‌کنندگان، مشترک بود مانند داعش. در مجموع، اسرائیل، داعش، عربستان، تعطیلی حج برای ایرانیان، تداوم بحران ریزگردها، آلودگی زیست محیطی، ترکیه، رشد نظامی‌گری در منطقه، اوج‌گیری تمایلات ضدایرانی، تداوم خشکسالی، واگرایی در عراق، رقابت‌ها در موصل، رویکرد ترامپ نسبت به خاورمیانه، ورشکستگی دولت‌ها در محیط پیرامونی ایران، تشدید رقابت‌های منطقه‌ای، بحث‌های مرزی، گسترش دخالت‌های فرامنطقه‌ای در منطقه، فضای پس‌داعش، مرزهای تهدیدزا در غرب و شرق کشور، نفوذ گروهک‌های تروریستی، همگرایی دشمنان منطقه‌ای و بین‌المللی ایران، افزایش گرایش‌های ضدشیعی، وضعیت جریان‌های کردی، بحران آب، احتمال برخورد‌های دریایی خواسته یا ناخواسته بین

ایران و آمریکا در خلیج فارس، گسترش تحرکات ایران‌ستیزانه آمریکا در محیط پیرامونی جمهوری اسلامی، تشدید بحران و واگرایی در عراق پس از داعش، اختلافات شیعه و سنی، احتمال از کنترل خارج شدن مدیریت بحران در سوریه، افراط‌گرایی و تروریسم، دولت‌های شکننده، بحران سوریه و تنش با آمریکا از جمله مسائل و مواردی بود که از سوی شرکت‌کنندگان در نشست به عنوان تهدیدات منطقه‌ای امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۹۶ مطرح شد.

پنج تهدید منطقه‌ای امنیت ملی ایران در سال ۱۳۹۶

پس از طرح تهدیدات مختلف برای امنیت ملی ایران در منطقه غرب آسیا در سال ۱۳۹۶، رئیس جلسه جمع‌بندی کرد و بر اساس فراوانی گزینه‌های موجود در پاسخ‌های شرکت‌کنندگان، پنج تهدیدی که فراوانی بیشتری داشتند مشخص شدند و بحث‌ها و استدلال‌های نشست بر این پنج مورد متمرکز شد. این پنج تهدید عبارتند از: ۱. رژیم صهیونیستی؛ ۲. افراط‌گرایی و فرقه‌گرایی؛ ۳. گروه‌های تروریستی به ویژه داعش؛ ۴. اختلافات میان شیعه و سنی؛ و ۵. عربستان سعودی.

رژیم صهیونیستی

بر اساس فراوانی گزینه‌های مطرح‌شده در پاسخ‌های شرکت‌کنندگان در جلسه، رژیم صهیونیستی به عنوان تهدید نخست امنیت ملی ایران در منطقه غرب آسیا در سال ۱۳۹۶ شناخته شد. رئیس جلسه با بیان اینکه اسرائیل به عنوان تهدید نخست مطرح شد، این پرسش را طرح کرد که «سال آینده وضعیت اسرائیل چه تفاوتی با امسال خواهد داشت که این رژیم را تهدیدزا می‌بیند و از آن به عنوان تهدید اصلی ایران در منطقه غرب آسیا در سال ۱۳۹۶ یاد می‌کنید؟» سپس اعضای حاضر در نشست، هر کدام به ارائه دیدگاه‌های خود

آینده احتمال بروز تنش بین آمریکا و اسرائیل وجود دارد.»

احتمال قرار گرفتن اسرائیل در ائتلاف ضد تروریسم بحث دیگری بود که به عنوان تهدید علیه ایران مطرح شد که اکثریت اعضای نشست با آن موافق نبوده و معتقد بودند به دلایل مختلفی امکان حضور اسرائیل در ائتلاف ضد تروریسم بسیار ضعیف است. تقویت روابط اسرائیل با کردستان عراق مسئله دیگری بود که طرح شد. یکی از حاضران که کارشناس برجسته‌ای در حوزه مسائل کردی بود، نظر خویش در این مورد را این گونه مطرح کرد: «آینده کردستان عراق، در عراق پس از داعش بسیار تعیین کننده است، چون نوع روابط خارجی و میزان اختیار اتش تعیین خواهد شد. امروز آنچه درباره روابط اسرائیل و حکومت اقلیم مطرح می‌شود، همه می‌تواند جنبه «دو فاکتو» داشته باشد و ظرفیت بیشتر از این را ندارد. تهدیدش برای ما، محدود به همین سطوح خواهد بود. برای نمونه، همین ترورهایی که علیه دانشمندان هسته‌ای کشورمان اتفاق افتاد، سرنخ آن به کردستان عراق و از آنجا به اسرائیل می‌رسد. این سطح اکنون نیز وجود دارد و در آینده نیز خواهد بود. اما اگر ارتقاء سطح تهدید مدنظر است؛ منوط به عامل دیگری است؛ مثلاً به سمت نوعی نظام کنفدراسیون در عراق برویم که حکومت اقلیم اختیارات بیشتری برای بهبود روابط و علنی کردن آن داشته باشد. در این حالت حکومت اقلیم تمایل جدی دارد که به سمت اسرائیل برود و سطح بهتری از روابط را با این رژیم داشته باشد؛ که به نظرم این هم تهدید جدی علیه ایران نیست. فقط آن روندی که جمهوری اسلامی دنبال می‌کند که اساساً نمی‌خواهیم از بهبود روابط هر بخشی از منطقه با اسرائیل قبح‌زدایی شود، این قسمت برای ما خطرناک است؛ یعنی یک وجه این خواهد بود که آن قبح روابط با اسرائیل در منطقه از بین خواهد رفت و جمهوری اسلامی ایران این مسئله را نمی‌خواهد و به نوعی تهدید علیه خود قلمداد می‌کند.

در این مورد پرداخته و استدلال‌های مختلفی را مطرح کردند. یکی از مهم‌ترین دلایل طرح اسرائیل به عنوان تهدید اصلی جمهوری اسلامی ایران در منطقه در سال ۱۳۹۶، روی کار آمدن دولت جدید در آمریکا و احتمال بالای کاهش تنش‌ها میان آمریکا و این رژیم عنوان شد که اکثر اعضای شرکت کننده در جلسه با آن موافق بودند. در واقع، کاهش احتمالی تنش‌ها میان آمریکا و اسرائیل به معنای افزایش توان رژیم صهیونیستی در دشمنی، رقابت و توطئه علیه منافع و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران در منطقه خواهد بود. تقویت برتری نظامی اسرائیل به عنوان دلیل دیگری برای احتمال افزایش تهدید این رژیم علیه کشورمان مطرح شد که البته برخی از اعضای نشست معتقد بودند همکاری نظامی میان آمریکا و اسرائیل همیشه بوده و در دوران او باما که روابط واشنگتن و تل‌آویو وارد تنش‌های سیاسی و دیپلماتیک قابل توجهی شد نیز نه تنها مناسبات و همکاری‌های نظامی کاهش نیافت، بلکه بیش از سایر دولت‌های گذشته آمریکا در این حوزه به اسرائیل توجه شد. البته در مقابل، بحث امکان بهبود روابط آمریکا و اسرائیل، دیدگاه متفاوتی نیز ارائه شد مبنی بر اینکه «اگر ترامپ نگاه کلان و سیاست‌هایش را درباره خاورمیانه اجرا کند، اسرائیل و آمریکا بیشتر از دوران او باما دچار تنش می‌شوند. ترامپ سیاست خارجی آمریکا را تا به امروز فاجعه‌بار می‌داند؛ چون همه جا دخالت کرده و به دنبال بی‌ثبات‌سازی بوده است و نیز معتقد است که از امروز آمریکا نباید به دنبال ایدئولوژی و مسایل ارزشی و دموکراسی باشد بلکه باید به دنبال ثبات باشد. اگر دولت جدید آمریکا این دیدگاه را در منطقه خاورمیانه پیگیری کند، احتمالاً اسرائیل با آن موافق نخواهد بود، چون بقای این رژیم در تداوم بی‌ثباتی و هرج و مرج در خاورمیانه است. همچنین ترامپ گفته که نباید سواری مجانی به دیگران داد. این مسئله می‌تواند به ضرر اسرائیل باشد. لذا، سال

احتمال تشدید آن در سال آینده، با توجه به امکان جدی تر شدن رقابت‌های ژئوپلیتیکی و ایدئولوژیکی میان بازیگران مختلف، وجود دارد. تبدیل رقابت‌های ژئوپلیتیکی به دشمنی‌های فرقه‌گرایانه منجر به گسترش و تشدید افراط‌گرایی در منطقه می‌شود. از نظر شرکت‌کنندگان در نشست، اگر کشورهای منطقه به چنین رویه‌ای ادامه بدهند یا آن را تشدید بکنند، وضعیت خطرناکی ایجاد می‌شود که همه از جمله جمهوری اسلامی ایران را در معرض تهدیدهای جدی قرار می‌دهد.

گروه‌های تروریستی

در بحث گروه‌های تروریستی و تهدید آن‌ها برای امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، تأکید اعضای شرکت‌کننده در جلسه عمدتاً بر داعش و جبهه النصره بود؛ که در این میان، نقش و جایگاه ویژه‌تری به داعش داده شد. یکی از مهم‌ترین بحث‌هایی که در این راستا مورد توجه جدی قرار گرفت، امکان شکست داعش در عراق و سوریه و فضایی که پس از آن شکل خواهد گرفت و نقشی که این گروه‌ها پس از آن ایفا خواهند کرد، بود. در واقع، سؤال اصلی این بود که در صورت افول داعش به عنوان گروهی که بر سرزمین‌های قابل توجهی در عراق و سوریه حاکم است، چه تهدیدهایی از جانب این گروه متوجه امنیت ملی ایران خواهد شد. یکی از پاسخ‌های اصلی به این سؤال، احتمال تداوم حملات ایذایی و تروریستی داعش در جهان بود که ممکن است جمهوری اسلامی ایران نیز در معرض چنین تهدیدی قرار بگیرد. بازگشت احتمالی افرادی که ممکن است به گروه‌های تروریستی پیوسته باشند و اقدام به عملیات‌های تروریستی و انتحاری یکی از سناریوهایی بود که در این راستا طرح شد. بحث مهم دیگر این بود که داعش پس از شکست در عراق و سوریه ممکن است برای حفظ مشروعیت و موقعیت و پایگاه خود در میان افراط‌گرایان سنی، حملات خود

سطح دوم آن این است که اقلیم کردستان به شکل تاکتیکی فرصت‌هایی را برای اسرائیل جهت اقدام علیه ایران فراهم کند. اگر روابط ایران با کردستان و یا روابط ایران با اسرائیل بدتر شود، خدمات تاکتیکی کردها افزایش خواهد یافت. در حال حاضر مسئله مهم نوع رابطه ما با حکومت اقلیم و دولت مرکزی در عراق است که در مسائل متنازع میان آن‌ها، ما به نفع چه کسی رفتار خواهیم کرد؟». دیگر حاضرین نیز نکاتی مطرح کردند که با این تحلیل همخوانی داشت. احتمال افزایش همکاری میان اسرائیل و دیگر رقبای دشمنان منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران علیه کشورمان دلیل دیگری بود که اعضای نشست در راستای تهدید اسرائیل علیه ایران در منطقه در سال آینده مطرح کردند. اکثر شرکت‌کنندگان این گزینه را محتمل دانستند. البته مخالفت‌هایی نیز وجود داشت مبنی بر اینکه روابط اعراب و اسرائیل از حد کنونی فراتر نخواهد رفت. اقدام مستقیم اسرائیل در سوریه بحث دیگری بود که طرح شد و اکثریت شرکت‌کنندگان نشست با احتمال افزایش حملات ایذایی رژیم صهیونیستی علیه مواضع دولت سوریه و حزب الله لبنان در سوریه موافق بودند؛ به‌ویژه اگر موقعیت دولت سوریه بهبود پیدا کند و نیروهای حامی حکومت سوریه بتوانند دست بالاتری در صحنه عملیاتی سوریه پیدا کنند.

افراط‌گرایی و فرقه‌گرایی

احتمال تشدید رفتارها و اقدامات افراط‌گرایانه و فرقه‌گرایانه در منطقه با توجه به آرایش نیروهای سیاسی و نظامی در گیر در تحولات منطقه، به عنوان تهدید مهم دیگری برای امنیت ملی ایران در سال ۱۳۹۶ طرح شد. اعضای شرکت‌کننده در نشست بر این باور بودند که تندروی‌ها، برچسب‌زدن‌های منفی، دیگرسازی‌ها و دیگرهراسی‌ها از سوی بازیگران مختلف در منطقه تهدیدی جدی محسوب می‌شود که

علیه شیعیان و کشورهای شیعی را تشدید کند. احتمال پراکنده شدن اعضای داعش در کشورهای همسایه ایران و شکل دهی به هسته‌هایی در این کشورها به ویژه در آسیای مرکزی، افغانستان و پاکستان نکته دیگری بود که در این مورد مطرح شد و شرکت کنندگان بر اهمیت توجه به آن تأکید کردند.

اختلافات شیعه و سنی

از نظر شرکت کنندگان در نشست، احتمال افزایش اختلافات شیعه و سنی با توجه به وضعیت موجود منطقه و تداوم و تشدید رقابت‌های ژئوپلیتیکی و ایدئولوژیکی میان ایران و عربستان سعودی به عنوان دو بازیگر اصلی داعیه‌دار رهبری شیعیان و اهل تسنن وجود دارد که می‌تواند تهدیدهای خطرناکی برای منطقه و جمهوری اسلامی ایران در پی داشته باشد. در واقع، استدلال حاضران بر این بود که بیشتر بازیگران درگیر تنش‌ها و رقابت‌های منطقه از دو آبخور فکری تشیع و تسنن سیراب می‌شوند که با افزایش رقابت‌های ژئوپلیتیکی و ایدئولوژیکی در سطح منطقه، اختلافات طرفداران این دو مذهب یا تفکر اسلامی به صورت تصاعدی افزایش می‌یابد. چنین وضعیتی در نهایت به تشدید تنش‌ها و اختلافات در منطقه می‌انجامد. یکی دیگر از استدلال‌هایی که در رابطه با احتمال افزایش اختلافات شیعه و سنی مطرح شد این بود که گروه‌های تکفیری و افراطی غیردولتی با توجه به اینکه نه تنها هزینه‌ای در قبال افزایش اختلافات شیعه و سنی نمی‌پردازند بلکه از این طریق خود را نیز تقویت می‌کنند، به احتمال زیاد در سال آینده و در پی شکست‌هایی که به آن‌ها وارد خواهد شد، تلاش خواهند کرد فضای موجود میان شیعیان و اهل تسنن را متشنج‌تر کرده و بر آتش بحران روابط میان شیعیان و سنی‌ها بیش از پیش بدمند. فناوری‌های ارتباطی و رسانه‌ای ارزان و در دسترس که این گروه‌ها در اختیار دارند، به آن‌ها در رسیدن به این هدف کمک شایانی می‌کند.

عربستان

در سال‌های اخیر، عربستان سعودی به دشمنی جدی علیه جمهوری اسلامی ایران تبدیل شده است. در واقع، این کشور بعد از روی کار آمدن پادشاه جدید (ملک سلمان) رویکردی تهاجمی نسبت به ایران اتخاذ کرد و تلاش نمود در تمامی حوزه‌ها به مقابله با جمهوری اسلامی ایران بپردازد. از این رو، شرکت کنندگان در نشست، احتمال افزایش تنش‌ها میان ایران و عربستان را در سال آینده بالا دانستند و اینکه سعودی‌ها ممکن است بر اقدامات و ماجراجویی‌های خویش علیه ایران بیفزایند که در نهایت احتمال دارد روابط دو کشور وارد مراحل بحرانی‌تر و خطرناک‌تری شود. باور حاضران بر این بود که روابط ایران و عربستان در سال آینده تحت تأثیر دو عامل خواهد بود: ۱. ترامپ و نحوه برخورد دولت وی با عربستان سعودی و ایران؛ اگر ترامپ به خواسته‌های عربستان در مقابله با ایران پاسخ مثبت دهد، احتمالاً سعودی‌ها خود را کنار می‌کشند، ولی اگر دولت جدید آمریکا به سمت تقابل با ایران حرکت نکند، عربستان به احتمال بسیار زیاد به سمت افزایش تنش با ایران پیش خواهد رفت؛ ۲. تنش‌ها و اختلافات مهم بین ایران و عربستان در یمن، بحرین، سوریه و عراق. در یمن، برداشت عربستان این است که ایران وارد حیط خلوت آن شده است. در مورد بحرین هم سعودی‌ها چنین برداشتی را دارند. در واقع، عربستان احساس می‌کند در دو مسئله جمهوری اسلامی ایران امنیت ملی‌اش را به خطر انداخته است: ۱. یمن؛ و ۲. بحرین. تحولات این دو کشور برای عربستان تهدید امنیت ملی هستند. پرونده این دو تهدید (یمن و بحرین) در دست وزارت کشور عربستان است، یعنی این‌ها تهدید داخلی برای ریاض محسوب می‌شوند و تا زمانی که مرتفع نشود، روابط ایران و عربستان به جایی نخواهد رسید. در مقابل، ایران نیز در سوریه و عراق از جانب سعودی‌ها و دیگر دشمنان و رقبای منطقه‌ای احساس خطر می‌کند.

البته خوش‌بینی‌هایی نیز وجود داشت، مبنی بر اینکه ممکن است عربستان سعودی و جمهوری اسلامی ایران وضعیت موجود را به نفع خود نبینند و به همین دلیل، تلاش کنند در راستای حل و فصل اختلافات خویش قدم‌هایی بردارند. در این مورد، به سیگنال‌هایی اشاره شد که به نظر می‌رسد طرفین اخیراً به هم داده‌اند مانند همکاری در بحث کاهش سطح تولید نفت اوپک برای مقابله با کاهش قیمت نفت و نیز همکاری در حل و فصل بحران سیاسی لبنان که به انتخاب رئیس‌جمهور جدید و در نتیجه، دولت جدید در این کشور انجامید.

نتیجه‌گیری

پژوهشکده مطالعات راهبردی به سیاق سال‌های اخیر، نشستی تحت عنوان «بررسی تهدیدات جمهوری اسلامی ایران در محیط غرب آسیا در سال ۱۳۹۶» به روش طوفان فکری برگزار کرد و بر اساس نظرات و دیدگاه‌های جمعی از نخبگان حوزه مطالعات راهبردی منطقه غرب آسیا، به بررسی تهدیدات و فرصت‌های احتمالی برای امنیت ملی ایران در سال آینده پرداخت. تمرکز نشست عمدتاً بر تهدیدات امنیت ملی ایران در منطقه غرب آسیا بود که البته در دل این تهدیدات، فرصت‌هایی وجود دارد که شناسایی آن‌ها دشوار نیست؛ یعنی در چارچوب تهدیدها، به شکل غیرمستقیم فرصت‌های جمهوری اسلامی در منطقه غرب آسیا در سال آینده نیز بررسی و مشخص شده‌اند. به طور خلاصه می‌توان گفت رفع این تهدیدها و مقابله با آن، فرصت است و می‌تواند شرایط مناسب‌تری برای ارتقاء منافع و امنیت ملی کشورمان ایجاد کند. شرکت‌کنندگان در ابتدای جلسه، فهرست جامعی از تهدیدات منطقه‌ای امنیت ملی ایران ارائه کردند. سپس بر اساس فراوانی گزینه‌های مطرح‌شده به عنوان تهدید، پنج مورد که فراوانی بیشتری داشتند انتخاب شدند و تمرکز ادامه نشست بر بررسی این پنج تهدید از زوایا و

جنبه‌های مختلف قرار گرفت. این پنج تهدید عبارتند از اسرائیل، افراط‌گرایی و فرقه‌گرایی، گروه‌های تروریستی، اختلافات شیعه و سنی و عربستان سعودی. در مورد اسرائیل، اجماع بر این بود که با روی کار آمدن دولت جدید در آمریکا، این رژیم در موقعیت بهتری در منطقه قرار می‌گیرد و این می‌تواند تهدیداتی علیه منافع و امنیت ملی ایران ایجاد کند. در بحث افراط‌گرایی و فرقه‌گرایی، شرکت‌کنندگان در جلسه معتقد بودند با توجه به احتمال افزایش تنش‌ها و رقابت‌های منطقه‌ای در سال آینده، تفکرات فرقه‌گرایانه و افراط‌گرایانه افزایش خواهد یافت و این تهدیدی برای کل منطقه و به‌ویژه جمهوری اسلامی ایران است. گروه‌های تروریستی - تکفیری به‌ویژه داعش که احتمالاً با وضعیت دشوارتری در سوریه و عراق مواجه خواهند شد، از چنین فضایی برای تداوم حیات خود استفاده خواهند کرد. همچنین، این گروه‌ها به خصوص داعش به عملیات‌های تروریستی و ابزایی خود ادامه خواهند داد که ممکن است در راستای افزایش شکاف شیعه و سنی و جلب حمایت تندروهای اهل تسنن، اقدامات خود علیه شیعیان و کشورهای شیعی را تشدید کنند. تهدید عربستان سعودی نیز یکی از پنج تهدید مهم منطقه‌ای علیه ایران در سال ۱۳۹۶ تشخیص داده شد. باور حاضران بر این بود که احتمال تشدید اقدامات سعودی‌ها علیه ایران و در نتیجه، افزایش تنش‌ها میان دو کشور و کشیده شدن آن به مراحل خطرناک‌تری در سال آینده وجود دارد. با این حال، نشانه‌هایی از تمایل به کاستن از تنش‌ها میان ریاض و تهران مشاهده می‌شود. همکاری در کاهش میزان تولید اوپک برای مقابله با کاهش قیمت نفت و نیز همکاری آن‌ها در لبنان که به بحران سیاسی این کشور پایان داد نشانه‌هایی است که می‌تواند نوید بهبود روابط دو طرف در سال ۱۳۹۶ و کاهش تنش‌های منطقه‌ای باشد.

